

regionale, økonomiske atlas. Opbygningen i dette atlas er i princippet den samme som i atlasset over USSR og Østeuropa (Oxford Regional Economic Atlas, The USSR and Eastern Europe, 1956). Der indledes med en serie fysisk-politiske oversigtskort over delområderne i den behandlede region, alle i en relativt lille målestok (fra 1:11 mill. til 1:2,75 mill.) Dernæst beskrives terræn, jordbund og klima i otte kort, blandt hvilke der er grund til at fremhæve kortet over vandbalance og kunstvanding og specialkortene over Nildalen og Eufrat-Tigris systemet. Derimod er reliefkortet over hele regionen trist og farveløst og falder således uhjælpe ligt til jorden i sammenligning med de farvemættede og klare kort, der er anvendt andetsteds i atlasset.

Områdets ressourcer og produktion behandles i en kort serie, der indledes med landbruget. Avlen af de vigtigste afgrøder belyses ved prikkort, og for de få områder, hvor oplysninger foreligger, er der kort over arealanvendelse og udviklingsplaner.

Blandt mineralerne dominerer oljen naturligvis, og man får et glimrende billede af produktionsfordeling (i 1957) og koncessionsaftaler og af ressourceforholdene omkring den Persiske havbugt. Derimod synes pipelines systemerne at være lidt stedmoderligt behandlede, man kunne have ønsket sig et kort, der viste oljeledningernes betydning som oljetransportvej i sammenligning med Suezkanalen.

Industrikortene viser med al tydelighed, at regionen har en særdeles lav industrialiseringsgrad, og kortene over kommunikationsforholdene viser, at også trafiknettet er svagt udviklet. Der lægges vægt på at vise Suezkanalens betydning for international søstrafik – men oplysningerne er her 5 år gamle og har næppe aktuel værdi længere.

Lidt umotiveret bringes et oversigtskort over »kortedækningen« i området, en iøvrigt nyttig oplysning, der burde være bragt i det indledende afsnit og ikke midt i produktionsafsnittet. Kortafdelingen afsluttes derefter med et befolkningskort og et oversigtskort over områdets politiske historie.

Manglen på relevant statistik præger såvel kort som supplement, og de enkelte emner og lande er vel også som en følge heraf behandlet noget uensartet; på den anden side ligger der utvivlsomt et stort og grundigt forarbejde bag det fremsatte, og man finder næppe bedre oversigter over den arabiske verdens produktionsforhold end den omhandlede.

Per Kongstad.

Theodor Kraus: Individuelle Länderkunde und räumliche Ordnung. I serien: *Erkundliches Wissen.* Franz Steiner Verlag GmbH. Wiesbaden 1960. 14,5 × 21 cm. 107 s. DM 6,00.

Denne lille bog rummer 8 essays skrevet af Kölner professoren Theodor Kraus i tiden mellem 1933 og 1959. Forfatteren er økonomisk geograf, og størsteparten af de 8 essays handler om den økonomiske geografi, dens baggrund, mål og metode. I afsnittet »Der Wirtschaftsraum« fra 1933 søger forf. at klarlægge forholdet mellem den økonomiske forskning og den økonomisk-geografiske forskning, og man hæfter sig ved den skillelinje, der trækkes mellem den rimeligt orienterede økonomi på den ene side – og den økonomisk orienterede geografi på den anden side. For den første

er rummet et abstrakt ikke individualiseret begreb – for den sidste en konkret del af kulturlandskabet. Siden 1933 har de to discipliner imidlertid udviklet nye teorier i det fælles grænseområde og står idag langt mere sammenarbejdede end dengang. Denne udvikling må vel nok i hovedsagen ses som et resultat af engelske og amerikanske forskeres arbejde, men professor Kraus har også accepteret tanken om, at de to fagdiscipliner hører snævert sammen. Det fremgår af de følgende essays, i hvilke man ikke blot finder forståelse for den økonomiske metodiks anvendelse i geografiens tjeneste, men også ser forsøg på at genoplive den regionale syntese som et led i den anvendte geografi. Den tyske geografis studium af kulturlandskabet har således også bidraget til en bedre forståelse af den regionale planlægnings problematik.

Professor Kraus' bog er interessant at læse, men stoffets tilegnelse hæmmes noget, fordi der opereres med et begrebsapparat, der vel er fremmet for de fleste danske. Det gælder således sondringerne mellem geo-økonomi – wirtschaftsgeographie, og det gælder de forskellige værdier, der tillægges ordet »raum«.

Per Kongstad.

G. G. Kotow: *Agrarverhältnisse und Bodenreform in Deutschland. I—II.* Deutscher Bauernverlag. Berlin 1959. (Oversat fra russisk). 15 × 21,5 cm. 259 og 340 s. DM 15,00.

Kotows bog er et politisk-økonomisk værk – en studie i Tysklands landbrug målt med den marxistisk-leninistiske landbrugsteori alen. Det politiske grundsyn har bestemt bogens opbygning og dens konklusioner, og netop derfor er det umuligt at underkaste den en helhedsvurdering med henblik på om den er nyttig eller ej – det er og bliver et trosspørgsmål. Den falder i tre dele. Første del behandler landbrugets sociale struktur i mellemkrigstidens Tyskland – der gives en skildring af landbrugspolitik og ejerforhold i landbruget – og forfatteren påpeger, at det borgerligt kapitalistiske og senere det nazistiske styre førte til »kapitalkoncentration« og relativ stagnation i landbruget.

Anden del behandler landbruget i efterkrigstidens Østtyskland (DDR); der gøres rede for det politiske systemskifte og det nye regimes landbrugspolitik, jordreformen i fyrreerne og den begyndende kollektivisering i halvtredsernes første halvdel er ifølge forf. de grundpiller, hvorpå et nyt – mere demokratisk og bedre arbejdende tysk landbrug bygges. På baggrund af denne politisk bestemte omvæltning i det østtyske landbrug vurderer forf. da slutteligt landbrugsudviklingen i Vesttyskland (Forbundsrepublikken), og som det var at vente, når han til den konklusion, at det borgerligt-kapitalistiske styre har videreført tredivernes landbrugspolitik – til skade for den vesttyske bonde – og til gavn for herremanden. Han indrømmer ganske vist, at jordreformer, økonomisk hjælp til landbruget og stigende mekanisering er resulteret i stigende produktivitet og større totalproduktion, men alt dette har blot været til gavn for den store og middelstore jordbesidder, små jordbesiddere har tværtimod lidt under rationaliseringen af landbruget – med nedlæggelse af brug og bortvandring fra landbruget til følge.

Her er netop et punkt, hvor forståelsen af forf.s argumentation vil svigte for mange i vesten. Han stiller sig på den lille jordbesidders side i tilfæl-